

KAYIKÇI: AŞK BAĞLAMINDA BEN ve ÖTEKİ KAVRAMI

Melis OKTUĞ¹

Özet

Farklı kültürler, ayrı toplumlar, uygarlıklar da yaşam bulsalar da, tüm söylenler ve anlatılar benzer evrensel izlekler çerçevesinde gelişmektedir. Bunların en bilinenleri aşk ve kahramanlık öyküleridir. Bu çalışma, gönderme yaptığı çeşitli kültürlerle özgü söylenler ve yapıtlarla “aşk” temasını “ben ve öteki” kavramı çerçevesinde ele almaktadır.

Abstract

Although various cultures and different societies exist in civilizations, all myths and stories progress in the outline of the similar universal themes. Love and Heroism stories are among the most well-known ones. This study discusses the ‘Love’ theme within the context of ‘Me and The Other’ concept by referring to the myths and the works of art that are unique to the various cultures.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültürlerarasılık, Söylen, Göstergebilimsel Çözümleme, Öteki.

Giriş

“İletişim” sözcüğü gibi gündelik yaşamda sıkça kullanılan; budunbilim, toplumbilim, dilbilimin temel kavramlarından birini oluşturan “kültür”ün tanımı ve içeriği de bu yaygınlığa koşut biçimde çeşitlilik göstermektedir. Kültür kavramı, günümüzde uygarlık, sanat ve insanbilimlerinde eğitim yerine de kullanılmaktadır. “Son 20 yılda, birçok kültür türü daha ortaya çıkmıştır: Kurum kültürü, parti kültürü, çevre kültürü vb. Çizelge böyle uzayıp gidebilir. Bunların dışında karşımızdaki kişiyle anlaşamadığımızı belirtmek için artık, ‘O benim kültürümden değil’ demekteyiz!” [1]. Bu bağlamda, insanın tüm yaşamı boyunca deneyim ve eğitim yoluyla edindiği birikim, davranış biçiminden, yetenekleriyle ortaya koyduğu ürün ve yapıtlara uzanan bir yelpazeye yayılmaktadır. Kültür en kapsamlı tanımıyla, “*gelenek, görenek, inanış, düşünce, bilim ve sanat etkinliklerinin birikimiyle ortaya çıkan ve her topluma göre değişen kavram*”dır [2].

Latince kökenli sözcük “tarım”, “ekmek”, “bakmak” anlamlarını aktaran “*cultura*”dan gelmektedir. Çiçero, mektuplarında toprak kültürünü paylaşan insana karşıt olarak “*cultura animi autem philosophia est*” (oysa ki aklın kültürü zekadır) ifadesini kullanarak kültür kavramının akıl ve insan yeteneğiyle yaratıldığını vurgulamıştır [3]. Başka bir deyişle, kültür, “doğa’nın ya da Tanrı’nın yarattıklarına karşılık insan türünün yarattıklarının tümü” [4] nü kapsamaktadır. Kültürün temelinde olan insan eliyle yetiştirme, yaratma, doğada kendiliğinden varolma ve gelişme süreciyle çelişmektedir. Diğer canlı türlerinden farklı olarak insan kendisini yaratan doğa karşısında varlığını “kültür”le sürdürmektedir. “Araç ve gereçlerden, bu araç ve gereçleri kutsayan değerlerden bu araç ve gereçlerle iş yaparken başvurulan örgütlenme biçimlerinden, iş görme ve eşgüdümlemesine ilişkin yöntemlerden, işbölümünün yarattığı insanlar arasındaki farklılaşmaları, haklılaşmayı ve kurumsallaşmayı amaçlayan açıklama ve inançlardan oluşan kültür insanın doğa karşısındaki etkinliğini artırır”[5].

E.B. Taylor, *Primitive Culture* (1871) adlı yapıtında kültürü, “insanın bir toplum üyesi olarak edindiği bilgi, inanç, sanat, ahlak, yasa, adetler, diğer yeti ve alışkanlıkları içeren karmaşık bütün” [6] olarak tanımlamaktadır. O halde kültür, insanın toplumun diğer üyeleriyle kurduğu ilişkileri düzenleyen bir dizgedir, başka bir anlatımla sistemdir. Bu bağlamda toplumsal ve kültürel yapı birbirinden ayrılmaz; bütüncü kavramlardır. Top-

* İletişim Tasarımı Bölümü, İstanbul Kültür Üniversitesi, 34156 Ataköy / İstanbul.

lumbilim kuramları çerçevesinde yapısalci-işlevsel yaklaşıma göre; “...her toplum içindeki maddi ya da manevi her gelenek, maddi varlık, fikir ve inanç, o toplum içinde hayati fonksiyonları meydana getirir....Her toplum içinde hayati fonksiyonları yerine getiren gelenekler, maddi varlıklar, fikir ve inançlar bir bütünün vazgeçilmez parçalarıdır” [7].

“Historical Note on British Social Antropology” başlıklı makalesinde Radcliffe-Brown, kültürü toplumsal yapı içinde ilişkiler dizgesi olarak ele almıştır: “... sosyal yapı doğrudan gözlemlenebilir bir şey olmamakla beraber, gözlenebilen ilişkilerden çıkarılan yapısal (ilişkisel) biçimlerin bir soyutlamasıdır. Bu yapısal soyutlamalar bütüne [kültüre] bağlanmadan anlaşılabilir, anlatılamaz.” [8] Yapısal soyutlama çerçevesinde, kültür “bir anlam yaratma sürecidir ve yalnızca dışsal doğayı değil, onun bir parçası olan toplumsal sistemi ve bu sistem içindeki insanların toplumsal kimliklerini ve gündelik etkinliklerini de anlamlandırır” [9]. Kültür-toplum bağıntısından yola çıkarak, kültür; “belirli bir topluluğu oluşturan insanlar arasındaki ortak yaşam ve davranış biçimlerini soyutlayan, başka bir deyişle ‘anlamlandırıcı’ dizge” biçiminde tanımlanabilmektedir. Her toplumun ilişkiler dizgesi içinde “kendine özgü” bir yapı sunması; kültür kavramına, çok çeşitliliğin yanısıra “sınıflandırılabilir” bir nitelik kazandırmaktadır: Türk kültürü, Yunan kültürü gibi. Bu sınıflandırma içinde toplum üyelerinin niteleyen, diğer “sınıflar”dan ayıran “kimlik” özellikleridir. Bir anlamda da, aynı dili konuşmak gibi *belirli bir topluluğa ait olmanın* vazgeçilmez koşuludur bu özellikler; o topluluğa özgü kurallar, göstergeler bütünüdür.

Bozkurt Güvenç, kimlik kavramını, bireysel (resmi belgeler, kimlik kartları), toplumsal (meslek, toplumsal rol, statü), ulusal (ayyıldızlı bayrak) ve kültürel kimliğin birleşimi olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda kimlik, bazılarıyla ortak olduğumuz değerler ve ilişkileri kapsarken aynı zamanda “ben”i “öteki”lerden ayıran nitelikleri de sunmaktadır [10]. İnsanbilimci Claude Lévi-Strauss’un 1974-75 yılları arasında Collège de France’ta yönettiği disiplinlerarası “Kimlik Semineri”nde belirttiği gibi kişinin kimliği, varlığı ve kim olduğunun yanısıra kimlere karşı olduğuyla da (“*ego versus l’autre*”) belirlenmektedir.

Gerçekten de insan olgusu -dinden geleneklere, sanattan yaşam biçimine dek uzanan geniş bir yelpazede- toplumsal değişkenler üzerinden tanımlanmakta, kültür; toplumbilim, insanbilim, dilbilim, göstergebilim gibi birçok insan bilimiyle ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda, her bilim dalı kendi işlevselliği ve gerekleri çerçevesinde kültürü ele almaktadır. Kavramın çokanlamlılığı ve karmaşıklığı da buradan kaynaklanmaktadır.

KAYIKÇI FİLMİ ve ÖTEKİ AÇISINDAN ÇÖZÜMLENMESİ:

Bu çalışmada, “aşkı olanaksız kılan” birbirinden farklı iki kültürün karşıtlık ilişkisi “ben” ve “öteki” kapsamında ele alınacaktır. Tüm anlatı yapılarında, karşıtlık, aynı zamanda karşılaştırılabilir ya da birbirini bütünleyen öğelerin varlığını da göstermektedir; başka bir deyişle, “kültürlerin çeşitliliği insan topluluklarının birbirinden yalıtılmasından çok, onları birleştiren ilişkilere bağlıdır” [11]. Söz konusu çalışma, iki toplumu, iki kültürü birleştiren ve ayıran özellikleri, göstergeleri incelemektedir.

Yöntem:

Film, her anlatının yapılandırılmasında temel öğeler olan üç ölçüte göre çözümlenecektir: Zaman-uzam ve eylemi gerçekleştiren kişiler, nesnelere. Tahsin Yücel bu üç öğeyi şöyle açıklamaktadır: “Kendisini algılayan biri bulunduğu sürece, devingen bir çevrendir dünyamız; bizim algıladığımız ya da tasarladığımız dünyadır, nesnel ve değişmez bir dünya değil (...) Bunun sonucu olarak, dünya konusunda her türlü bilginin en az üç etkeninin işlevi olduğu söylenebilir: Dünyanın kendisi (uzam) onu ele alan özne (belli biri) ve her ikisinin de yer aldığı zaman (belli bir an)” [12]. Göstergebilimsel çözümleme çerçevesinde bir anlatı

türü olan filmde zaman ve uzam “tümleyenler”, anlatı içinde yüklendikleri işlevler açısından kişiler ise “eyleyenler” olarak ele alınacaktır [13].

Filmin Künyesi:

Yönetmen: Bilet İlhan

Senaryo: Ülkü Karaosmanoğlu – Metin Belgin

Görüntü Yönetmeni: Colin Mounier

Müzik: Thesia Panayiotou

Yapım: 1998, Türkiye / Yunanistan

Oyuncular: Mehmet Ali Alabora, Katerina Moutsatsos, Mustafa Avkıran, Eleni Philippa, Levent Özdelek, Periclis Lianos

Filmin Genel Betimlemesi:

Türkçe ve Yunanca dillerinde çekilen “Kayıkçı”, iki ülkede de gösterime giren ilk yerli yapım olması nedeniyle *kültürel kimliklerin çözümlenmesine* uygun bir nitelik taşımaktadır. Filmin kahramanı sağır ve dilsiz “Kayıkçı”, Çeşme Festivali sırasında konser veren Yunan şarkıcı Evdokia’ya ilk görüşte aşık olur. Unutamadığı aşkına ulaşmak için bir gece kamyon lastiği üzerinde Çeşme’den Yunan sularına, Sakız Adası’na yüzer. Kimliği ve pasaportu olmayan Kayıkçı, polis tarafından sorguya alınır. Onu rastlantıyla gören Evdokia’nın kendisini görmeye geldiğini söylemesi üzerine serbest bırakılır ve Çeşme’ye geri gönderilir. Ancak, tüm çevresi, hatta dostları Kayıkçı’ya kuşkuyla yaklaşır ve medyanın da olaya ilgi göstermesiyle, bu masum girişim farklı boyutlara taşınır. Casuslukla suçlanan Kayıkçı, Çeşme halkı tarafından dışlanır. Çevrenin bu tutumu, içine kapanık, ürkek bir kişiliğe sahip Kayıkçının kabuğuna çekilerek insanlardan kaçmasına neden olur. Karşı yakada ise, Evdokia’nın Yunan sevgilisi Stavro bir Türke aşık olan kızına karşı babasını kışkırtmaktadır. Tüm engellere karşın, filmin kahramanı, aşka inanan dostları sayesinde Evdokia’ya kavuşmak için bir gece yeniden denize açılır ve siyasal-toplumsal engelleri aşarak ona ulaşmayı başarır.

Cözümleme:

Temel Anlatı Yapıları:

1. Kişiler /Eyleyenler

1.a. Ana Kişiler:

Filmin ana kişilikleri (protagonist), yandaşlar/destekleyiciler (contagonist) ve karşıtlar/engelleyiciler (antagonist) “ben” ve “öteki” kavramları çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Tablo 1

<i>Anlatı Kişileri/Eyleyenler</i>	<i>“Ben”</i>	<i>“Öteki”</i>
Ana kişilikler	Kayıkçı	Evdokia
Yandaşlar (Destekleyiciler)	Salih	Hristo, Maria, Niko
Karşıtlar (Engelleyiciler)	Reis	Stavro, Yorgo

1.b.Yardımcı Kişiler:

Anlatının ana kahramanları, Çeşme’de yaşayan sağır-dilsiz “Kayıkçı” ve Sakız Adası’nın güzel rebetiko şarkıcısı Evdokia’nın aşkı, *Hero ve Leandros söylenine* gönderme yapmaktadır. Söylene göre, Hellespontos (Çanakkale Boğazı) kıyısındaki Sestos kentinde, güzellik tanrıçası Afrodit mabedinin kumrularını besleyen rahibe Hero onu gözetmekle yükümlü yaşlı bir köleyle yaşıyordu. Her yıl bahar geldiğinde tanrıça adına şenlikler

düzenlenirdi. Sestos'un karşı kıyısında bulunan Abydos'tan şenliklere gelen Leandros, ilk görüşte Hero'ya aşık oldu. O günden sonra, Leandros sevdiğine kavuşma arzusuyla her gece boğazı yüzerek geçiyordu. Hero ise, Leandros'a rehberlik etmek için yaşadığı kulenin üzerine meşale yakıyordu. Ancak kış ayları geldiğinde, bir gece, sert rüzgarların etkisiyle meşale söndü ve dalgalarla boğuşmak zorunda kalan genç adam azgın sulara yenik düşerek boğuldu. Sevdiğinin ölmesine dayanamayan Hero kuleden suya atlayarak intihar eder.

Şekil 1

Hero ve Leandros söyleninin kişileri, anlatının ana kişilerini belirleyen göstergeleri de ortaya koymaktadır.

Şekil 2

Hero ve Leandros'un yanısıra, filmde Evdokia kişiliği bir başka söylene, "deniz kızı"na gönderme yapmaktadır.

Anlatıda, Evdokia *Varşova'nın deniz kızı söyleni Syrena*'yla özdeşleşmektedir. Söylene göre, Syrena, Baltık kıyısının ünlü şehirlerinden Gdansk'tan Vistula Nehrine girmiş ve Varşova'nın kurulu olduğu yerlere kadar yüzmüştü. Dinlenmek için karaya çıktığında ise buraları çok sevdiğine karar verip, bu çevrede yaşamaya başlamıştı. Balıkçılar, dalgaları etkilediği, ağlarını bozup, balıkları serbest bıraktığı gerekçesiyle deniz kızıyı yakalayıp, ondan kurtulmayı düşünmüşlerdi. Ancak bir gece Syrena'nın güzel sesi ile söylediği şarkıları duyup vazgeçmişlerdi. Bir gün kente gelen zengin bir tüccar, sesi ile ünlü olan Deniz kızı Syrena'yı görmüş ve panayırda sergilemeyi düşünmüştü. Bu amaçla, Syrena'yı yakalayıp onu bir kulübeye hapsedmişti. Syrena'nın mutsuz sesi ile söylediği şarkıları duyan genç bir balıkçı onu kurtarmıştı.

Anlatıda, toplumsal-siyasal baskılar sonucu sevdiğine kavuşması engellenen Evdokia balıkçılık yapan Kayıkçı tarafından Sakız Adası'ndan kaçırılır. Bu bağlamda, güzel sesli deniz kızı Evdokia'ya; balıkçı ise, Kayıkçı kişiliğine gönderme yapmaktadır.

Evdokia kişiliği, aynı zamanda, Hans Christian Andersen'in ünlü masalına konu olan "deniz kızı"yla özdeşleşmektedir. Denizler Kralı'nın altı kızının en küçüğü olan masal kahramanı, onbeş yaşına geldiğinde ilk defa çıktığı denizlerin üstünde kurtardığı prenze aşık

olmuştu. Prensi uğruna, şarkı söylemekten vazgeçmiş, ancak bu büyük fedakarlığına karşın Prensine hiçbir zaman ulaşamamıştı.

Andersen'in masal kahramanı, Heros ve Leandros söyleninde olduğu gibi, umutsuz aşka gönderme yapmaktadır. Ayrıca, masal ve anlatı arasındaki bir diğer benzerlik ise, rebetiko şarkıcısı Evdokia'nın, Çeşme Festivali'nde verdiği konserde gördüğü kayıkçıya aşık olduktan sonra geçmişte babasının tavernasında şarkı söylemesine karşın Sakız'a geri döndüğünde şarkı söylemeyi reddetmesidir.

Şekil 3

Bu göndermelerin yanısıra, Kayıkçı kişiliği, Yunan söyleninde tanrısal bir kişiliği simgelemektedir. Söylene göre, “kayıkçı” ölen insanları, kayığıyla yeraltı nehirlerinden başka bir dünyaya götürürdü. Bu nedenle Eski Yunan'da ölen biri yakılmadan önce, gözleri üzerine kayıkçıya yaptığı işin karşılığı olarak vermesi için iki adet sikke koyulurdu. Hero ve Leandros söyleninde umutsuz aşk ölümle sonuçlanırken “Kayıkçı”da mutlu sona ulaşmaktadır.

Anlatının yardımcı kişileri olarak tanımlayabileceğimiz söylen kişilerinin gerçeküstü, tanrısal özellikleri, filmdeki simgesel niteliklerine gönderme yapmaktadır. Roland Barthes, söyleni, anlatı içindeki öğelerin yapısal ilişkileri bağlamında yeni anlamlar, başka bir deyişle göstergeler* [14] yaratabilen “göstergebilimsel bir dizge” [15] olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, “..söylen özel bir dizgedir, bu da kendisinden önce varolan bir göstergesel zincirden yola çıkarak kurulmasından ileri gelir: *ikincil bir göstergesel dizgedir*. Bir ilk dizgede gösterge olan ikincisinde gösteren olur” [15].

Tablo 2

<i>Yardımcı Kişiler</i>	<i>“Ben”</i>	<i>“Öteki”</i>
HERO	-	Evdokia
LEANDROS	Kayıkçı	-
DENİZKIZI	-	Evdokia
KAİKΤΗΣ	Kayıkçı	-

Tablo 3

<i>Yardımcı Kişiler</i>	<i>Dilsel gösterilen</i>	<i>Söylensel gösterilen</i>
HERO	Tanrısal kişilik	Umutsuz aşk
LEANDROS	Söylensel kişilik	Umutsuz aşk
DENİZKIZI	Gerçeküstü varlık	Umutsuz aşk, hüznün
KAİKΤΗΣ	Tanrısal kişilik	Ölüm

* Gösterge, işitim imgesi ya da biçim olarak tanımlanabilecek gösteren ve bunların bireyin zihninde canlandırdığı kavram, içeriğin birleşiminden oluşmaktadır.

2. Uzam ve Zaman / Tümleyenler:

2.a. Uzam

Film tarihte, bir dönem aynı sınırlar içinde, Osmanlı topraklarında yeralan ve ortak geçmişi İ.Ö 1000 yıllarına dayanan iki adada, Çeşme ve Sakız'da geçmektedir. Çeşme, Anadolu'nun batı kıyısında, 12 İyonya kentinden biri olan Erythrai (Eritre)'nin Ildırı İskelesi'ydi. Bugün de arkeolojik ve turistik önem taşıyan Eritre, İ.Ö 7. ve 8. yüzyıllarda büyük bir ekonomik güce sahip olmuştur. Bu dönemde adanın, özellikle Doğu Akdeniz ve Kıbrıs'la olan tecimsel ilişkileri öne çıkmış ve Eritre, Chios -Sakız Adası- ile birlikte esir ve şarap ticaretini elinde tutmuştur [17].

Çeşme ve Sakız Adası'nın bir diğer ortak yönü ise 3 Nisan 1881'de Ege'de meydana gelen ve merkez üssü Sakız Adası ve Çeşme Yarımadası olan şiddetli depremdir. Sakız'da nüfusun büyük çoğunluğunun Rum olması ve Osmanlı Devleti'nin yapılan yardımlarda ayırım gözetmemesi karşısında dönemin İstanbul Patriği tarafından 9 Mayıs 1881 tarihinde Adliye Nezareti'ne gönderilen yazıda "Millet-i Sadıkanın (Rumların) memnuniyet ve şükranıyeti" dile getirilmiştir [18].

Tablo 4

	"Ben"	"Öteki"
Uzam	Çeşme	Sakız (Chios)

2. b. Zaman:

Filmde, anlatı zamanı "ben" ve "öteki" bağlamında karşıtlık ilişkisi içermemektedir.

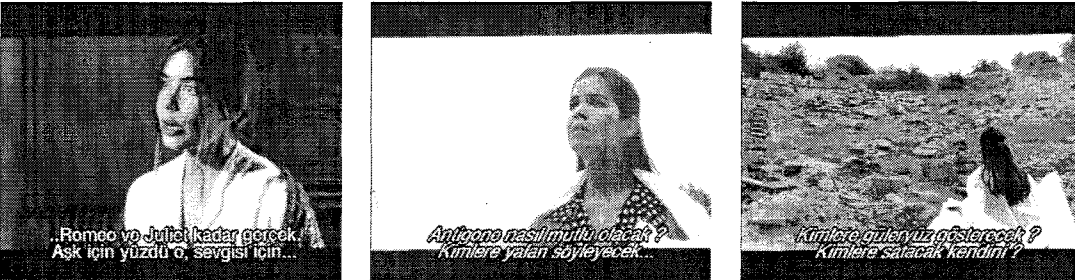
3. Sonuç:

Filmde, Kayıkcı, Leandros'un Hero'yu görmek için Çanakkale Boğazı'nı geçmesi gibi Ege Denizi'nin Çeşme sahili karşısındaki Yunan Sakız Adası'na yüzmüştür. Söylende, olanaksız aşkı olanaklı kılmak adına doğa-insan savaşı gözlemlenirken filmde olanaksız aşkın önündeki engel *kültürlerarası karşıtlıktır*.

Hero ve Leandros Söyleni => Doğa # İnsan

Kayıkcı Filmi => Türk Kültürü # Yunan Kültürü

Film, "olanaksız aşk" izleği çerçevesinde gelişen Romeo ve Juliet'e gönderme yapmaktadır. Bunun yanı sıra, filmsel anlatıda toplumsal-siyasal baskıların yanı sıra babası Yorgo'ya da karşı duran Evdokia ve Kayıkcı'ya olan aşkı gözönünde bulundurulursa; bir diğer gönderme; siyasi yetkeye başkaldırıcıyı simgeleyen "Antigone"dir.

Şekil 4

Bu bağlamda, “Kayıkçı” filminin, Hero ve Leandros söyleni, Romeo ve Juliet, Antigone adlı tiyatro yapıtlarıyla metinlerarası * [19] bağıntı kurduğu söylenebilir.

Tablo 5

<i>Engeller</i>	<i>Hero ve Leandros</i>	<i>Romeo ve Juliet</i>	<i>Kayıkçı</i>
Doğal	+	-	-
Kan davası	-	+	-
Kültürel	-	-	+

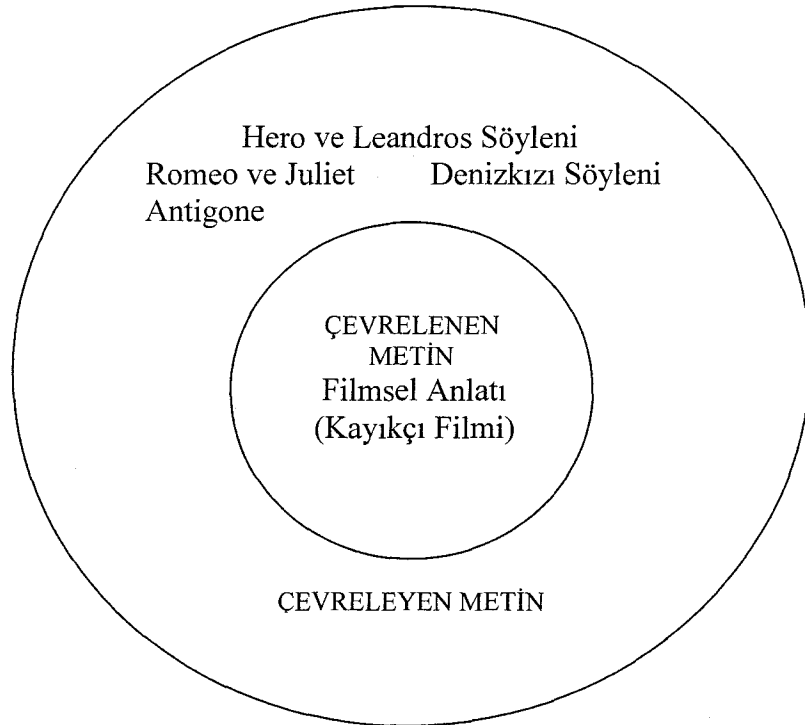
Tablo 6

<i>Başkaldırı</i>	<i>Hero ve Leandros</i>	<i>Antigone</i>	<i>Kayıkçı</i>
Dini inanış	+	-	-
Siyasi yetke	-	+	-
Baba	-	-	+

Filmsel anlatının gönderme yaptığı üç metin, Hero ve Leandros, Romeo ve Juliet, Antigone, engeller ve başkaldırı sonucu ölüm göstergesini içerirken; Kayıkçı filminde Evdokia sevdiğine kavuşur.

Tablo 7

	<i>Hero ve Leandros</i>	<i>Antigone</i>	<i>Romeo ve Juliet</i>	<i>Kayıkçı</i>
Ölüm	+	+	+	-

Şekil 5

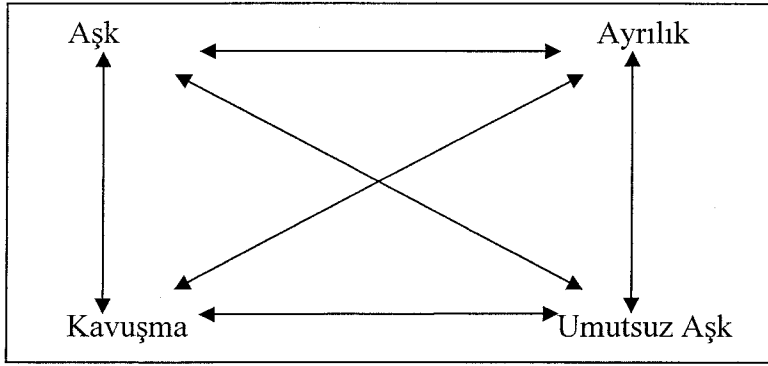
* Her anlatı, çağdaş ya da kendisinden önce yazılmış metinlerle yakınlık, benzerlik ya da karşıtlık ilişkisi kurabilir. Başka bir deyişle başka metinlere gönderme yapabilir. Bu gönderimler metinlerarası ilişki(ler)dir.

Farklı kültürler, ayrı toplumlar, uygarlıklar da yaşam bulsalar da, tüm söylenler ve anlatılar benzer evrensel izlekler çerçevesinde gelişmektedir. Bunların en bilinenleri aşk ve kahramanlık öyküleridir. Bu çalışma, gönderme yaptığı çeşitli kültürlerle özgü söylenler ve yapıtlarla “aşk” izleğinin evrenselliğini ortaya koymaktadır. Çevrelenen ve çevreleyen metinlere konu olan “umutsuz aşk”, “engeller” ve “başkaldırı”yı da beraberinde getirmektedir. Çevreleyen metinlerde, “umutsuz aşk”ın göstergeleri “ölüm” ve “ayrılık”tır. Çevrelenen metinde, diğer metinlerde olduğu gibi aşkın önünde engel bulunmaktadır ancak bu engel çevreleyen metinlerden farklı olarak *kültürlerarası karşıtlık*tır. Türk ve Yunan kültürlerinin karşıtlığından doğan “umutsuz aşk” çevrelenen metinde, “ölüm” ve “ayrılık” göstergelerini dışlayarak, toplumların barış ve uzlaşma simgesi olarak “sevdiğine kavuşma”ya gönderme yapmaktadır.

Çevreleyen metin: [engel/ başkaldırı/ ölüm/ ayrılık]

Çevrelenen metin: [engel/ başkaldırı/ yaşam/kavuşma]

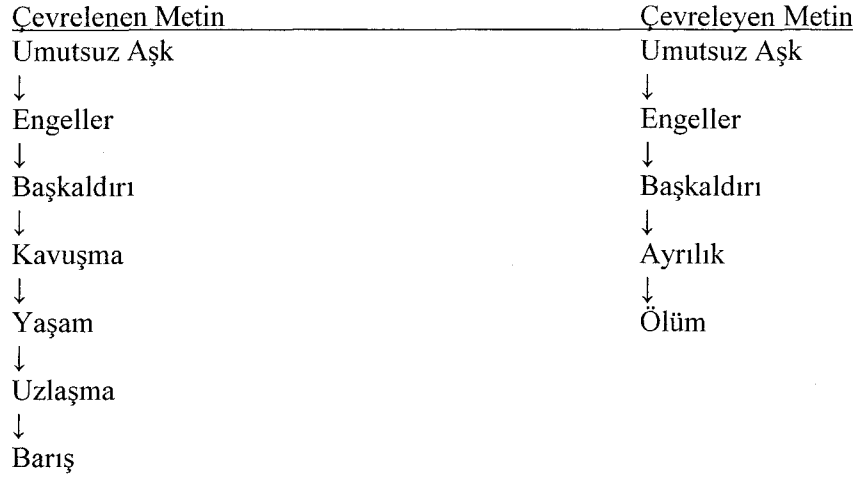
Çevreleyen metindeki karşıtlık bağıntıları göstergebilimsel dörtgende [20] aşağıdaki gibi tanımlanabilir:

Şekil 6

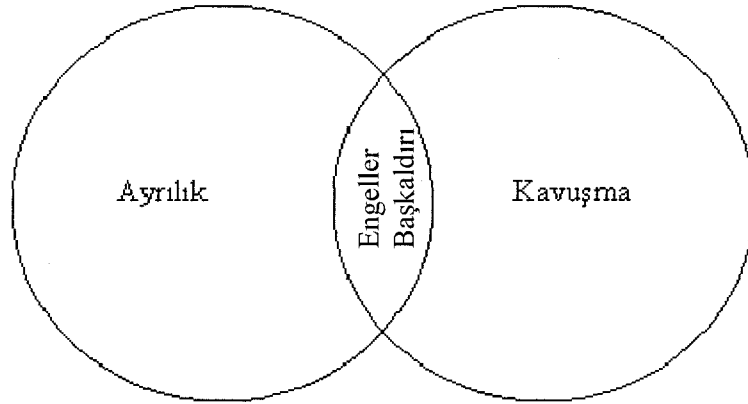
Göstergebilimsel dörtgene göre; “aşk” / “ayrılık”, “kavuşma” / “umutsuz aşk” eşlemeleri *karşıtlık*; “aşk” / “kavuşma” ve “ayrılık” / “umutsuz aşk” *içerme*; “ayrılık” / “kavuşma” ve “aşk” / “umutsuz aşk” *çelişkinlik* bağıntılarını ortaya koymaktadır.

Çevrelenen metinde, “kavuşma” / “umutsuz aşk” karşıtlığı ve; “ayrılık” / “umutsuz aşk” göstergeleri arasındaki *içerme* bağıntısı *çelişkinlik* bağıntısına dönüşmektedir. Bu temel karşıtlıklar bağlamında çevreleyen ve çevrelenen metinlerin göstergeleri aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

Tablo 8

Çevreleyen ve çevrelenen metinlerin “umutsuz aşk” izleğinde, kesişme alanını “engeller” ve “başkaldırı” göstergeleri oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, kesişme alanı göstergeleri, çevreleyen ve çevrelenen metinlerde, farklı kültürlere ait bireylerin belirli bir izlek çerçevesinde otak deneyimlerini gerçekleştirdiği alandır.

Şekil 7

Sonuç olarak, kültür, toplumsal-siyasal ilişkiler bağlamında bir *anlam yaratma sürecidir*. Bu bağlamda, çevreleyen ve çevrelenen metinlerin, bir kültürü diğer kültürlerle etkileşimine göre, tanımlayan, konumlandıran *göstergeliküreler* [21] oluşturduğu söylenebilir.

Kaynaklar

- [1] Küçükdoğan, B., (2004), “*Televizyondan Geçen Kültür ve Sanat Yolu*”, İstanbul, Es Yayınları.
- [2] Güz, N., vd, (2002), “*Etkili İletişim Terimleri*”, İstanbul, İnkılap Yayınları.
- [3] Mejuyev, V., (1998), “*Kültür ve Tarih*”, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- [4] Güvenç, B., (2002), “*Kültürün ABC’si*”, İstanbul, YKY Yayınları.
- [5] Oskay, Ü., (2005), “*İletişimin ABC’si*”, İstanbul, Der Yayınları.
- [6] “*Kavram Sözlüğü*”, (2005), Ed. Fikret Başkaya, Ankara, Özgür Üniversite Türkiye ve Ortadoğu Forumu Vakfı.

- [7] Kongar, E., (2000), “*Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeđi*”, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- [8] Güvenç, B. (1985), “*Kültür Konusu ve Sorunlarımız*”, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- [9] Fiske, J., (2003), “*İletişim Çalışmalarına Giriş*”, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.
- [10] Güvenç, B., (2000), “*Türk Kimliği*”, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- [11] Lévi-Strauss, C., (1997), “*İrk Tarih ve Kültür*”, İstanbul, Metis Yayınları.
- [12] Yücel, T., (1993), “*Anlatı Yerlemleri*”, İstanbul, YKY Yayınları.
- [13] Küçükerođan, R., (2005), “*Reklam Söylemi*”, İstanbul, Es Yayınları.
- [14] Barthes, R., (1997), “*Göstergebilimsel Serüven*”, İstanbul, YKY Yayınları.
- [15] Barthes, R., (1996), “*Çağdaş Söylenler*”, İstanbul, Metis Yayınları.
- [16] <http://www.cesme.gen.tr/HtmlView.aspx?name=tarihce.html>
- [17] http://kygm.kulturturizm.gov.tr/edirnehalk/olusum29_7.htm
- [18] Kıran, Z., Kıran Ayşe, (2000), “*Yazınsal Okuma Süreçleri*”, Ankara, Seçkin Yayınevi.
- [19] Gündeş, S., (2003), “*Film Olgusu: Kuram ve Uygulayım Yaklaşımlar*”, İstanbul, İnkılap Yayınları.
- [20] Fontanille, J., (2003), “*Sémiotique du Discours*”, Limoges, PULIM Yayınları.